

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

A1 TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DERSİ

UZUN TEZİ

“ HİÇLİĞİN KOYNUNDA KADIN ”

Kılavuz Öğretmen: Halil KOÇ

Öğrencinin adı-soyadı: Gizem ŞAHİN

Öğrencinin numarası: D-001129-0010

Sözcük sayısı: 3981

Araştırma Konusu: Orhan Kemal'in "El Kızı" romanında kadın sorununun irdelenmesi

İÇİNDEKİLER

1.Giriş.....	1
2.Toplumun Kadına Bakışı.....	2
3.Erkeğin Kadına Bakışı.....	7
4.Kadının Hemcinsine Bakışı.....	9
5.Sonuç.....	12
6.Kaynakça.....	15

ÖZ(ABSTRACT)

Bu tezde, Orhan Kemal'in "El Kızı" yapıtında kadın sorunsalının ele alınışı irdelenmiştir. Bu çalışma, toplumda henüz birey olamamış kadının hemcinsine, erkeğin kadına ve toplumun kadına bakışı olarak üç bölüme ayrılmıştır.

Birinci bölümde, toplumun kadına bakışı irdelenmiştir. Geleneklerin kadının sosyal statüdeki yerini belirlemedeki rolü; onu bütün sosyal ve hukuksal haklardan yoksun bırakarak nasıl erkeğin altında ezilmesine zemin hazırladığı, Mazhar, Jale, Nazan, Rıza, Hacer Hanım, Sami karakterleri üzerinden, tartışılmıştır.

İkinci bölümde, erkeğin kadına bakışı anlatılmıştır. Geleneklerine bağlı olan erkeğin, yasaların ona verdiği üstünlüğü kullanarak, kadının ezilmişliğinde başrolü oynamakta oluşu, Mazhar ve Rıza üzerinden, değerlendirilmiştir.

Üçüncü bölümde; Nazan, Jale, Hacer ve Naciye üzerinden kadının kadına bakışına yer verilmiştir. Erkek üstünlüğünü kabul ederek yetişen kadın bireylerin, kendini ezik olarak görmeyi içselleştirmiş oluşu; erkeğin himayesi altında olmayı yaşam şekli haline getirişi, hemcinsleriyle birlik olup bu duruma karşı koyamayışı irdelenmiştir.

Bu çalışma sonucunda "Kadın, toplumsal öğretinin bir sonucu olarak hayatı boyunca erkeğin egemenliği altında olmayı; ezilmeyi kabullenmiştir." Yargısına varılmıştır.

154 kelime

HİÇLİĞİN KOYNUNDA KADIN

Araştırma sorusu: Orhan Kemal'in "El Kızı" romanında kadın sorunu nasıl ele alınmıştır?

1-GİRİŞ:

Orhan Kemal'in El Kızı adlı romanı cumhuriyet sonrası modernleşme çabası içerisindeki Türk toplumunun aile içinde yansımaları aile içi çekişmeleri ve toplumun kadına, kadının hemcinsine ve erkeğin kadına bakışını konu alan bir yapıttır. Roman farklı tiplerde kadınların yaşamlarını figürlerin hayatlarıyla kesiktirir. Olayın geçtiği dönemde Türk toplumunun bireyleri, özgür düşünce ve yaşam tarzına hâlâ alışmamış, gelenekselci yaşam tarzı ve adetleriyle bağını koparamamış bireylerdir. Bu da kadının toplumdaki yerini ve ona biçilen kimliği birebir etkilemiştir. Kadın, toplum ve ailenin namus kavramını simgelemekle yükümlendirilmiş, hayatının bekar olarak geçirdiği döneminde baba ve ağabeyin; evlenince kocasının koruması altında geçirmeye mahkumdur. Kadın ona verilen rolü en güzel şekilde oynamakla yükümlüdür. Topluma ve toplumun kadınlara aşladığı düşünce tarzına göre erkeğin isteğini yerine getirmek kadın için bir görevdir. Bu erkek ağabey olur, koca olur, baba olur önemli olan bir kadının bir erkekle olan ilişkisinde sorgulamadan karşı tarafın istekleri doğrultusunda hareket eden taraf olmasıdır. Romandaki kadın karakterlerden de çok azı bu gerçeği sorgular. İçten içe rahatsız olmalarına rağmen bir başkasının koruması altında olma ve korunma içgüdüsünden vazgeçemezler.

Kadın, fiziksel özellikleri itibariyle erkekten daha narin bir yapıya sahip olduğu gibi duygusal olarak da karşı cinsin üstünlüğünü kabul eder. Bu anlayış, insanın, dolayısıyla toplumun ortaya çıktığı andan itibaren çeşitli kılıklara bürünerek özünü değiştirmeksizin kendini gösterir. Kadınlar nesilden nesile aynı

sorunlardan mustarip olsalar da, statü değiştirdikçe ve genç kızlar gelin; gelinler kaynana oldukça çekilen çileler unutulur. Her kadın, toplumdaki görünmeyen ellerin kendilerine öğrettiği rolleri en güzel şekilde oynamaya çalışır. Hiçbir kadın birey kaderini sorgulamaz. Romanda kadın karakterlerin hemcinslerine karşı bakışı da kıskançlık ve rekabet duygularıyla beslenmektedir. Hemcinsinin kötü durumundan yarar sağlamaya çalışır ve onu düştüğü yerden kaldırmak yerine bir tekme daha vurur. Toplumun kadına bakışını Naciye, Rıza ve Nazan'ın teyzesinin mahallesindeki insanlar; erkeğin kadına bakışını Mazhar Bey; kadının hemcinsine bakışını ise Nazan, Hacer Hanım, Naciye ve Jale yansıtır.

2-TOPLUMUN KADINA BAKIŞI

Romanda sunulan tablonun fonu olan yani resmin arka planını oluşturan toplum, kendisine yakın geçmişte sunulmuş olan yenilikleri tanıma sürecindedir; yıllardan beri süregelmiş değer yargıları sarsılmış olsa bile henüz yıkılmadığı için varlığını toplum bireylerinin davranışları, hayat tarzları ve hatta değer yargılarında hissettirir. Mantıklı bir açıklaması olmayan adetler bireylerin özgür yaşamına ket vurur. Bu durumdan en büyük payı da şüphesiz kadınlar alır. Kadının değeri namuslu olmak ya da namussuz olmak gibi, aslında birbirine çok yakın olan iki uç noktaya göre kıyaslanmaktadır. Toplumun kendine verdiği rolü oynamak zorunda olan, erkeğin üstünlüğünün karşısında ezilen kadın, zihnen de özgürleşememiş, sahip olması gereken hakların yokluğundan şikâyet etmemiştir. Geleneksel Türk aile yapısının etkileri kadının özgürlüklerini kısıtlamaya devam etmiştir. Resmi nikâhın o dönemde zorunlu olmaması, kadına verilen değerin yasalara yansımış halidir. Mazhar'ın Nazan'a yaptığı gibi erkekler, kafalarına estiği zaman üç "boş ol" la eşlerini boşayıp gönderebilmektedirler; Nazan muskalarla kocası Mazhar'a yakalanınca kendini savunmaya fırsat bulamadan kocası onu üç kelimeyle boşar ve kapı dışarı eder. Nazan ise hiçbir hak iddia edemez.

Kadın, hâlâ hayatına dair karar verme hakkına sahip değildir. Kadının istekleri, tercihleri sorulmaz, fikirleri alınmaz. Topluma göre onun için uygun olan neyse

aile bireyleri tarafından ona mahkûm edilir. Ne hissettiği ya da ne düşündüğü pek de önemli değildir. Neriman babası tarafından fikri alınmadan zıt karakterde bir adamla evlendirilir. Hacer Hanım aza mülazımının cinsel arzularına hizmet ettikten sonra baştan atılmak üzere onun yardımcısı tarafından apar topar evlendirilir, sesini çıkarmaz. Romanda, kadının toplumdaki yeriyle ilgili kuralları düzenleyen iki önemli öge din ve namustur. Kadınların karşılıklarına sürekli yükselen birer duvar gibi 'günah', 'ayıp' söylemleri çıkıverir. Bir kadının namusu babası ya da kocasıdır. Onun adına kararlar verme yetisine de sahiptirler üstelik. Nazan ve Mazhar sevişirler, Nazan hamile kalınca bu durumdan toplumun haberdar olup huzursuz olmasını engellemek için Mazhar daha okulu bitirmeden alelacele evlenirler. Nazan, içindeki aşktan da büyük bir saygı ve itaatkârlıkla kocasına bağlanır. Onu memnun edebilmek için kaynanasının dırdırlarına ve işkencelerine bile boyun eğer. Nazan'ın aklında şekillenmiş örnek "kadın" figürüne göre kocasının boynuna sarılmak bile namussuzluk olarak nitelendirilmektedir. *"İnsan kocasının boynuna sarılır mı? Namuslu bir kadın erkeğine sırnaşmaz, ağır durur."* (Kemal, 73). Nazan'ın kocası, bar kızı Jale'yle tanıştığından beri birkaç gündür evine gece yarısı gelmeye başlar ama kocasından hesap sormak Nazan'ın aklının ucundan bile geçmez. Hesap sormak ne haddine? Kocasını aklında öyle ilahlaştırmıştır ki ihanet edebileceği ihtimalini ona asla yakıştıramaz. Öyle olsa bile o erkektir, ne isterse onu yapar. Suç yine kendisindedir. Demek ki kocasını kendinden uzaklaştıracak bir suç işlemiştir.

Kadınlar, kocalarını ellerinde tutmanın ve kendilerine bağlamanın yolunu büyülerde, muskalarda ararlar. Kaynanasının teşvikleriyle Mazhar'ın kendinden uzaklaşmasına çözüm aramak için muskalar yazdırır. Toplumun birçok kadın bireyi bu tarz büyü ya da dualara erkeklerini ellerinde tutmak için başvurur çünkü kocaları boşanmak istemediği sürece evliliklerini devam ettirecek güçleri yoktur. Evliliklerinin bitmesi de illaki kadın tarafının mağduriyetiyle sonuçlanır ve bu kadınlar tarafından tercih edilecek bir durum değildir.

Hacer Hanım'ın oyununa gelen Nazan, kocasının muskayı yakalaması sonucunda evden kovulur. Kocasının bu uzaklaştırma kararına sorgusuz sualsiz uyar. Baharda evine, ailesine geri dönmek hayaliyle çocuğunu ve eşyalarını da bırakarak İstanbul'a dört beş yıl önce Mazhar'la tanıştığı yaşlı teyzesinin evine doğru yola çıkar. Bu yaşadıklarına rağmen Nazan, kocasına kırılmaz, darılmaz çünkü o kocasıdır ve kocası kendisi için neyi uygun gördüyse o doğrudur. Mazhar'ın vicdanının sesini bir nebze susturmak için ona verdiği, aslında Hacer Hanım'ın kıskançlık damarlarını kabartıp bütün belaları başlatan elmas yüzüğü de bağrına basıp kaderine razı olur. Kadına yapılan haksızlıklara ve eşitsizliklere kendisi bile karşı gelmezken toplumdaki akılcı bir çözüm beklemek faydasızdır. Erkeğin egemen olduğu bir toplum yapısı, hem kadınlar hem de erkeklerin kendisi tarafından benimsenmiştir. Bu bakış açısı kadın sorunlarını oluşturan en temel etkidir ve bu anlayışı yıkmak oldukça zor görünmektedir.

Toplum, el kol bağlayan kurallarıyla bireylerin hayatını düzene sokmayı hedeflerken aslında fırsatını bulanlar istediklerini yapmaktan geri kalmaz. Hacer Hanım, hayli hareketli bir gençlik geçirmiştir. Kadınların özgürlüğünü kısıtlayan din ve namus kavramları onu ele geçirememiş, Hacer Hanım daha on beşinde babası yerine koyduğu evli bir adamla ilişki yaşamış, aldığı namus lekesini kapatmak için evlendirildiği kocasını başka bir adamla kaçarak aldatmış, buna rağmen kaçtığı adam ölünce kocasına geri dönmüştür. Üstüne üstlük kocası ölünce çamaşır yıkamaya gittiği yerlerde erkeklerle gayrimeşru ilişkiler yaşamaya devam etmiştir. Bütün bunları oğlunun menfaatini korumak için yaptığını savunsa da aslında dindar ve namuslu görüntüsünün altında çürümüş bir ruh vardır. Naciye'nin kocası Rıza'yı ayartmayı başarır, fakat bu kez tongaya düşen kendisi olur. Kadın, toplumda her ne kadar aciz ve güçsüz görünse de romanda işini bilen karakterler her ne kadar meşru olmasa da toplumun tepkisini çekmeden arzularını yerine getirmekten çekinmemişlerdir.

Romanda Jale, dindar ailesinin zoruyla talihsiz bir evlilik geçirmiş kadınlardan biridir. Evlendiği adam da babası gibi dindar ve tutucu bir adamdır. Jale'ninkiyle

tamamen zıt bir karaktere sahiptir. Bu adamla anlaşamayan Jale, baba evine döner. Toplumun görüşüne göre evli bir kadın kocasını bırakıp baba evine yeniden dönmemelidir, kaderine boyun eğip evinde oturmalıdır. Dul bir kadın toplum da sahipsiz olarak görülür ve toplumun bireyleri başka zamanlarda namus bekçiliği yapmasına rağmen bu kadınlarla karşılaştıklarında bu durumu lehlerine kullanırlar. Jale'nin eve geri dönme isteğini babasının reddetmesi, "namus bekçiliği" kavramının nasıl hayata geçirildiğini gösterir. Kızı eve gelmesin de ne yaparsa yapsın düşüncesi içindedir. Ona göre namus kavramının tanımı budur. Toplumun kendine çizdiği kadere boyun eğmek istemeyen Jale, bir bar kızı olarak yaşamına devam eder, sonunda da ruhen kendisine benzeyen biri olan Mazhar'la tanışıp evinin kadını olur. Kötü geçmişine rağmen Mazhar'ın eşi olması toplumun ön yargılarını kolayca değiştirir, o da namuslu olarak adlandırılan diğer kadınlar gibi saygı görmeye başlar.. Çözüm aslında çok basittir. Toplumca, bir erkeğin denetimi altına girmek iffetli olmanın tek yoludur. Öyle ki bir evlilik geçmişteki bütün hataları affettirir, namus lekelerini temizler.

Toplum, aile içine de girer ve karı-kocanın aralarındaki ilişkiye kadar el uzatır. Örneğin; erkeklerin velev ki karıları olsun çay bahçesi, gazino gibi halka açık yerlere karılarını getirmeleri yadırganır. Erkeklerin arasına kadını getirmek ayıp olarak karşılanır. Devrim yanlısı bir adam olan Mazhar, çağdaş bir toplumun gereği olan davranışları, çevresinden tepki almayı göze alarak sergilemeye cesaret eder ve bir gün Nazan'ı ve Haldun'u halka açık bir yere oturmaya götürür, fakat Nazan'ın duruma ayak uydurması pek de kolay olmaz. Çünkü çevredeki bakışlar kendini rahatsız hissetmesine yeter. Toplum sanki "*Senin burada yerin yok, git evinde otur!*" der gibidir. "*...gazinoya girip çıkan erkek müşteriler –velev karısı olsun- Avukat Mazhar'a iyi gözle bakmazlar. Erkeklerin arasına kadın getirilir miydi? Görülmüş şey miydi?*" (Kemal, 53). Nazan, aynı durumu Süleymaniye'de teyzesinin evinin bulunduğu mahallede kömürcüye kömür almaya gittiğinde de yaşar. Nazan gibi bir kadın için hava kararınca sokakta yürümek bile ertesi gün arkasından şiddetli ve acımasız dedikodular edilmesi için yeterlidir. Kadının toplumdaki yeri pencere arkası diye tabir edebileceğimiz

gözden uzak yerdir. Erkeklerin aşırı korumacı tavrı döner dolaşır ve yine kadının başına bela olur.

Toplumun ne düşündüğü çok önemlidir. Eğer bir kadın namussuz olarak etiketlenirse o, hayatın her köşesinden aforoz edilir ve bu dışlanmaya herkes birden oy verir. Onu bu duruma getiren şartlar ya da kişiler hiçbir şekilde sorgulanmaz. Çünkü sorgulanırsa adetler ve kültürel değerlerin sarsılması söz konusu olur ki, kimse buna cesaret edemez. Nazan'a mahalle kabadayıları tarafından tecavüz edilir ama karakolda Nazan'ın bu ilişkiyi isteyerek para karşılığında yaşadığını iddia eden erkekler haklı görülür. Aynı şekilde bu olay yüzünden teyzesi tarafından yüzüstü bırakılır. Sami'nin ağlarına düştükten sonra masum olmasına rağmen kalpazanlık suçundan yargılanan Nazan'ın sözüne yine itimat edilmez. Çünkü o artık düşmüş bir kadındır ve makbul olan düşene bir tekme de diğerlerinin atmasıdır. Toplumun hiçbir kesiminde kadının sözüne önem verilmez. Bu ciddi ve adaletli bir yargı organı olsa bile! Nazan'ın namusuna vurulan "lekeli" damgası sadece kendini değil oğlunun ismini de lekeler. " ... oğlunu düşünmeye başlayınca gözlerindeki pırıltı artıyor, yaş yaş oluyordu. Artık ona hiçbir zamana kavuşamayacaktı... ayıp, çok ayıp bir suç işlemiş, kötü kadın olmuştu. Suçlu yahut değil... Sebep her ne olursa olsun "damgalanmış"tı ya!"(Kemal, 264)Daha küçük bir çocuk olmasına rağmen toplum, annesinin başına gelenlerin acısını oğlundan da çıkarmak ister. Jale'nin ağabeyinin evinde bir dönem yaşayan Haldun, Jale'nin yeğenleri tarafından o..... çocuğu lafını duymaya katlanmak zorunda kalır.

Ona bunu yaşatanlar bunda gayet haklı olduklarını savunurlar. Çünkü Haldun kötü yola düşmüş bir kadının çocuğudur. Bütün bu yaşadıklarından kısa bir süre sonra kurtulur ama annesinin cesedini tanıdığı an geldiğinde etrafındakilere bunu, kısa bir süre, itiraf edemez. Eğer bu kadın cesedinin onun-Doktor Haldun Bey'in- annesine ait olduğu duyulursa bu haber, toplum tarafından nasıl karşılanır? Şüphesiz ki, toplumun bireyleri için başkalarının ne dediği kendi gerçeklerinden ve düşüncelerinden daha önemlidir.

3-ERKEĞİN KADINA BAKIŞI

Toplum içinde erkek kadına birçok yönden baskındır. Gerçeğin farkında olan erkekler de, kadınlara olan tutumlarını buna göre şekillendirirler. Erkeğin, koruması altında tuttuğu kadın üzerinde sınırsız söz hakkı vardır. Kadın, başındaki erkek “Kalk!” derse kalkmak, “Otur!” derse oturmak zorundadır. Zıttı düşünülemez. Örneğin; Mazhar Bey halim selim bir karısı olmasını istemez, bunun yerine Nazan’ın cıvıl cıvıl coşkulu bir kadın olmasını arzular. Karısının Jale’nin karakterinde yırtık, haklarının farkında, zeki bir kadın olmasını ister. Ona iltifatlar ederken, evde karsısını aşağılar. Nazan’ın tek bildiği şey ev işidir. Evlendiklerinden beri hem ruhen hem de bedenen yorgundur. İçinden Mazhar’a sırnaşmak geçse de Mazhar’ın bundan hoşlanmayacağını düşünüp çekingen durur.

Mazhar, Nazan’ı oldukça iyi tanınmasına rağmen bu kadar çekingen olmasına öfkelenildiği zamanlar da karısını huyu dışında davranmaya zorlar, içki içirir, şarkı söylettirir. Beceremediği zaman da dövmekten hiç çekinmez. Zavallı Nazan ise ne kusur ettiğini düşünür düşünür bulamaz, yine de ona yaranmaya çalışır. Ona öğretilene, göre; kadının görevi, erkeğin arzularına nedensiz boyun eğmek, onu memnun etmektir. Bu nedenle aradaki saygı duvarını yıkamaz. Aslında her ikisinin istediği de bu değildir. Karı koca arasındaki bu yanlış anlaşılmalara daha sonra daha büyük yıkımlara neden olur. Nazan’la Mazhar’ın evliliği tehlikededir. Çok geçmeyecek Mazhar, karısında bulamadıklarını hayallerindeki silüete sahip başka bir kadında bulacak ve Nazan’dan vazgeçip bütün vaktini bu kadına vermekte tereddüt etmeyecektir. Bazen vicdanında küçük bir sızı hissetse de yaptıklarından pişman olmaz. Çünkü o erkektir. Kimi isterse ona gitme hakkına sahiptir. Bu duruma toplumdaki da onay çıkmıştır.

Mazhar’ın neredeyse, her gecesini evde ailesi dururken Jale adında bir bar kızıyla geçirmeye başlaması toplum içinde duyulduğunda mesele birkaç dedikodudan

öteye gitmez. Nazan'ın kapısında bir erkekle konuşması namussuzluk olarak etiketlenirken, Mazhar'ın Jale ile ilişkisi doğal karşılanır. Erkekler açısından sorun edilmeyen bu durum kadınlar tarafından da hoş görülür. Her ne kadar bir devrim adamı olsa da, Mazhar da, erkek egemen toplumun bakış açısından payını almaktadır. Karısının namusunu düşünür ama aynı durum Jale için geçerli değildir. Arkadaşlarının, *"Ne olursa olsun. Nihayet bir bar kızı!"* (Kemal, 104) diye küçümsemelerine aldıracağı yoktur. Bütün mesele tatmin olabilmektedir. Aksine bu onun zaten hakkıymış, çok doğal bir şeymiş gibi muamele edilir. Komşuları Naciye ve kocası Rıza'nın bu durumla ilgili yorumları toplumda erkeğin kadına verdiği değeri açıkça gösterir. *"Bir erkek , karşısında arayıp bulamadığı meziyetleri başkalarında buldu mu... gönüldür, su gibi akar gider! Ben suçu erkeğe bulmam. Kadın kısmı erkeğini avucunun içine zapt etmesini bilmeli!"* (Kemal, 123)

Erkek karakterlerin değer verdikleri ve sözlerini dinledikleri tek kadının anneleri olduğu söylenebilir. Mazhar, her ne kadar kızsız da annesinin düşüncelerinin, zevkinin ve tercihlerinin etkisinde kalır. Mazhar Bey, annesinin Nazan için söylediği *"Süleymaniye'nin baldırı çıplağı"* sözünden rahatsız olmasına rağmen Jale ile tanıştıktan sonra fikirleri değişir ve aynı sözleri kendisi de sarfeder. *"...Ne olacak Süleymaniye baldırı çıplağından hayır mı gelir? İrkildi. Karısı hakkında hiçbir zaman bu kadar insafsız olmadığını hatırlamıştı... Vicdan azabı falan da yoktu. Kelimelerin üstüne basa basa tekrarladı: Pis içten pazarlıklı! Süleymaniye'nin baldırı çıplağı!"* (Kemal, 81). Annesinin Jale'yi seveceği kanısıyla kendini teselli eder durur. Her ne kadar annesine kızsız da onun düşüncelerinin etkisi altında kaldığı görülebilmektedir. Yıllar yılı karısında bulamadıklarını Jale'de bulmuştur. Onun bir bar kızı olmasının sakıncası yoktur.

Asıl ironik olan ise erkeklerin kendi kadınlarına, kız kardeşlerine karşı gösterdikleri koruma içgüdüsünü ve itinayı dışarıdaki kadınlardan sakınmalarınıdır. Erkek evdeki kız kardeşini, karısını müthiş bir şekilde korur, ama sahipsiz bir kadını hazır bir lokma olarak görür. Nazan, belki tanımadığı bir erkekle konuşmuş olsa bile Mazhar kıyametler koparabilir, ama aynı durum Jale için söz

konusu değildir. Nazan'ın namusunu kendisi bizzat koruyordur, ama ya Jale'ninki? Namus, din ve ahlak sadece erkeklerin çıkarlarını korumak için arkalarına saklandıkları bir perde gibidir. Yeri geldiğinde kolayca kaldırılabilir. Süleymaniye'de dul kalan Nazan'a göz diken kömürcü, acımasızca tecavüz eden mahalle kabadayıları ya da nişanlısının arkadaşını baştan çıkartmak için türlü tuzaklar kuran Sami, bu toplumun erkek fertleridir ve arzularını yerine getirmek için evdeki kadınlarını, kız kardeşlerini korurken önem verdikleri namus kavramını Nazan'a gelince göz ardı ederler.

Romanda erkek karakterlerden bazıları da erkekliklerini kullanarak menfaatleri uğruna gözlerine kestirdikleri kadınları kullanmaya çalışırlar. Örneğin; komşusu Rıza'ya şehvi duygular besleyen Hacer Hanım'ın hislerinden haberdar olan ve bundan faydalanmak isteyen Rıza ilk önce onu kendine bağlar, zaman zaman birlikte olurlar ve sonunda Rıza, Hacer Hanım'ı soyup karısıyla bir olur, onu kapının önüne koyar. Aynı şekilde yıllar önce Hacer Hanım, daha on dördünde bir kızken ihtiyar âzâ mülazımını onu kullanmış, yaptıklarının toplum tarafından duyulup şanına leke sürülmesinden korktuğu için Hacer'i zabıt kâtibiyile evlendirerek başından atmıştır. Hacer Hanım ise el mahkûm kaderine razı olup evden gitmiş fakat evli olmasına rağmen aza mülazımının arzularını tatmin etmeye devam etmiştir.

4-KADININ HEMCİNSİNE BAKIŞI

Romadaki kadın karakterler hemcinslerine bakış açıları yönünden ikiye ayrılırlar. Birinci grup hemcinsinin başına gelenlerden dolayı kendini onun yerine koyup üzülür, ona acır ve hemcinsini anlamaya çalışır. Jale'nin arkadaşı Nesrin bunlardandır. Arkadaşının evli olan Mazhar'la yasak ilişkisini onaylamaz, onu vazgeçirmek için nasihatler verip durur. *"Nesrin'in gözleri daldı. Sonra kirpikleri yaşardı. "Bereket benim çocuğum yok. Benim çocuğum olsaydı da elimden alıp beni kapı dışarı etselerdi, kendimi öldürürdüm!"* (Kemal,142). Daha sonra Nazan İstanbul'a döndüğünde de ona yardımcı olmak için elinden geleni yapar, derdine ortak olur, fakat bilmeden Nazan'ın başına büyük bir belayı Sami'yi sarar. Ne

yazık ki ikinci gruba ait olan kadın karakterler romanda pek fazladır. Hacer Hanım, Neriman, Naciye ve Nazan'ın yaşlı teyzesi gibi türden kadınlar hemcinslerinin iyi şartlarda olmasını istemeyen, onları kıskanan, bakış açıları çıkarlarına göre değişen insanlardır.

Hacer Hanım, gelinine ettiği zulümlerle şüphesiz hemcinsine karşı en acımasızda davranan kadın karakterdir. Mazhar'ın karısını kapı dışarı etmesi sonucu gelininin başına gelenlere üzülmez; oğlunu haklı görür. Hacer Hanımın olaylar karşısındaki duruşu, hemcinsine karşı anlayışsız olmayı tercih eden kadın bireylerin bakış açısını yansıtır. " *Erkeğin elinin kınası, ayıplamam. Bir erkek, karısında arayıp da bulamadığı meziyetleri başkalarında buldu mu... Gönüldür, su gibi akar gider! Ben suçu erkeğe bulmam. Kadın kısmı erkeğini avucunun içinde zapt etmesini bilmeli! Bilmedi mi, hiç kimseye, hiçbir şey demeye hakkı yok!*"(Kemal,122).

Aslında Hacer Hanım ve Nazan, aşağı yukarı benzer olayları yaşarlar. Fakat aralarında bir fark vardır. Nazan'ın başına gelenler ondan habersiz gelişen talihsizliklerdir. Masumiyetini bir an bile bırakmaz ve her zaman kullanılan, yıpranan taraf olur. Evlilik dışı hamile kalmak büyük bir ayıp olarak karşılanmasına rağmen her ikisi de evlilik dışı hamile kalır. İkisi de toplumun hoş karşılamadığı ilişkiler yaşar ama Nazan, bu durumlara zorlanırken, Hacer Hanım isteyerek yapar. Her ikisi de muska olayları yüzünden Mazhar tarafından evden atılır. Nazan'ın da Hacer Hanım'ın da başına aynı olaylar gelmesine rağmen Hacer Hanım bunu kabullenemez, kendinin sultan soyundan geldiğini her fırsatta anlatıp durur. Gelinini bir hizmetçi olarak görür, bunu topluma da kabul ettirmeye çalışır. Erkek egemen toplumun hırslı ve bencil bir bireyi olan Hacer Hanım güç sahibi olmanın yolunu hemcinslerini ezmek ve onlara üstünlük sağlamakta görür ve aynı otoriteyi Jale üzerinde de kurmaya amaçlar. "... O kötü kadını eve getirmeye kalktı mı, açarım ağzımı, yumarım gözümü. Onu el âleme rezil ederim. Ben Müslüman, dini bütün bir kadını." (Kemal, 129).

Ama bu kez kendisinden daha dişli olan bir kadın karşısına çıkmıştır. Hacer Hanım, Nazan'ı beğenmeme sebebi olarak onun sosyal statüsünü bahane eder ama onun asıl derdi oğlundan daha fazla ilgi görmektir. Kim olduğu önemli değildir, oğlunu elinden almaya çalışan her kadına düşman gözüyle bakar, giyimde kuşamda onlarla yarışır. Nazan'ın Mazhar tarafından boşanıp evden atılmasının başlıca sebebi de Hacer Hanım'ın Nazan'a oğlu tarafından alınan elmas yüzüğü kıskanmasıdır. Oğlunun ilgi duyduğu kadınların gizlice kuyularını kazmaya çalışır. Hacer Hanım, sadece gelinlerine karşı değil kapı komşusuna karşı da türlü oyunlar düzer. Yüzüne güler fakat arkasından kocasını ayartır ve onunla yatağa girer. Romanda kadın dayanışması diye bir kavram söz konusu değildir ve kadın karakterler çıkarlarını besleyen bir durumda karşılıklarına çıkan hemcinslerini alt etmek için her türlü eylemi uygun görürler. Karşılıklarına çıkan hemcinslerini kandırırlar, tuzağa düşürürler, yererler, iftira atarlar. Erkeklerin üstünlüğü altında ezilen kadınların egolarını tatmin etmek ve bu durumun acısını çıkarmak için hemcinslerini ezmeleri Hacer Hanım dışında kaynana pozisyonundaki diğer kadınlarda da görebiliriz. Hacer Hanım'ın arkadaşlık ettiği, mal müdürünün annesi de aynı kanaattedir. *"Helbet Hacer. Erkek dediğin, erkeksi erkeksi kokmak. Cigara, rakı içmedikten, gözünü kaldırıp etrafındaki güzelleri görmedikten sonra neye yarar bir erkeğin erkeklığı? Benim hayvan oğlanı al en biri. Karıcığım diye tapıyor Allah vermiye. Ne bulmuş o mendebur, suratsız karıda bilmem?"* (Kemal, 128).

Nazan'ı çıkarı için seven bir başka hemcinsi de Süleymaniye'deki teyzesidir. Kadın, dul kalan yeğenini büyük bir yük olarak görür, fakat elmas yüzüğünü görünce bu yüzük ile ilgili hayaller kurmaya başlar ve Nazan'ı yüzüğü satmaya ikna etmek için ona yaranmaya çalışır. Oysaki Nazan'ın bu hayattaki en yakını teyzesidir ama o bile Nazan üzerinden geçinme planları kurar. Yine mahallede dedikodu çıktığında ve tecavüze uğradığında teyzesi arkasında değil onu dışlayanların yanında olur.

Hemcinslerine karşı ettiği muamelelerde çelişki yaşayan Jale gibi insanlar da vardır. Jale bardan arkadaşı, hastalıklı bir kadın olan Nesrin'e kız kardeşi gibi davranır, zor günlerinde yanında olur, her ihtiyacına koşar. Onların arasındaki kadın dayanışması örnek bir davranıştır. Fakat Jale, kocasıyla beraber olurken kendisi gibi bir kadın olan Nazan'ın yerine kendisini koyma zahmetine hiç girmez. Romanda, toplumda kadının sahip olamadığı hakların varlığını savunan akliselim sahibi çok az kadın vardır. Bu kadınlar da kendi menfaatlerine ters gelen bir durumda hemcinsine yapılan haksızlıkları görmezden gelirler.

Hacer Hanım'ın komşusu ve onun yancılığını yapan Naciye de bir o kadar zavallıdır. Kötü, ilgisiz bir kocası ve sefalet içinde yaşadığı bir hayatı vardır. Zaman zaman Hacer Hanım'ın gösterişine kapılır, Nazan'ın hayatına imrenir, onun yerine kendini koyduğu hayaller kurar, içinde küçük kıskançlıklar yaşar. Naciye üstelik fırsatçı ve açgözlüdür de. Duruma göre taraf değiştirir ve otoritesi baskın gelenin yanına geçer. Hem Nazan'a yaranmaya çalışır hem de Hacer Hanım'ın Nazan için söylediği yalanları dinler, ona hak veriyormuş gibi davranır. Hemcinsinin zayıf ve çaresiz durumundan faydalanmak isteyen bir başka kadın da hapisanede Nazan'ı kullanan belalı Nedime'dir. Romanda kadın kahramanlardan bazıları karşılaştıkları düşmüş ve kötü bir durumda olan hemcinslerine acı çektirmekten hiç çekinmezler.

5- SONUÇ:

Romandaki acıklı hikâyenin ve yıkılan yaşamların nedeni bir elmas yüzük olarak görünse de, aslında arkasında henüz yenilenme sürecine adım atmış bir toplumun ihtiyaçlarını karşılayamayan adetler ve kurallar vardır. Kadının toplumsal yaşamın dışında düşünülmesi, erkeklerin onlara birey olarak değil de bir eşya gibi bakması sonucu kadınların özgürlüklerinin ellerinden alınması erkek egemen bir toplum gerçekliği olarak ortaya çıkmış ve bu gerçeğe, ne kurban olan kadınlar karşı gelmiş ne de birileri çıkıp yanlış giden durumu değiştirmeye çalışmıştır. Toplumun, yıllardır süregelen gelenekleri esas alarak oluşturulmuş sosyal yaşam tarzı, kadınları hep bir kenara itip "birey" olma

hakkını tanımazken, kadının şikayetçi olmadığı, erkeklerin egemenliğini daimi kılan bir yapının oluşmasına neden olmuştur.

Bunun temelinde, toplumun kadına bakışı; “namus” , “ahlak” gibi kavramların erkek bireyler tarafından çıkarları doğrultusunda tanımlanmış, “dinin” ise yanlış ve eksik yorumlanmış olması, “ kadın olma” kriterlerinin erkeklerin lehine belirlenmiş olması vardır. Kadın, baba evindeyken evin namusunu, simgelerken evlendiğinde kocasının namusunu taşımakla yükümlendirilir. Ne sosyal, ne siyasal, ne de hukuksal alanda “kadın”, benliğini ortaya koyamamış; erkeğin ihtiyaçlarını ve isteklerini karşılayıp onu ve otoritesini var ederken kendi varlığını oluşturmaktan yoksun bırakılmıştır. Toplum yapısı, gelenekler ve bireylere aşılana hayat biçimi, bu durumu doğuran ve besleyen bir "anne " niteliği kazanmıştır. Erkeğe hep kadından üstün olan olduğu, evin babası kocası ya da ağabeyi pozisyonundayken ailenin kadınlarının namusundan mesul tutulduğu, kadınları istediği doğrultuda çıkarları için kullanabileceği öğretilirken; kadına ise hayatı boyunca bir erkeğin koruması altında olması gerektiği, başında bir erkek olmadığı sürece kötü yollara düşüp "namussuz " damgası yiyeceği ve bu damgayı yerse hayatının sonuna kadar (eğer başka bir erkekle evlenip onun himayesi altına girmezse) toplumun her köşesinden kovulacağı öğretilir.

Somut bir örnek olarak, odak figür Nazan, toplumun geleneklerini içselleştirmiş, ona aşılana “kadın” algısına uygun hareketlerde bulunma çabası içinde oluşundan hem topluma varlığını kabul ettirememiş, hem kocasından hem çocuğundan, hatta kendi hayatından olmuştur. Adaletsiz güç dağılımının bir sonucu olarak kadın, erkeğin yanında hep güçsüz ve ezik kalmıştır. Toplumun hangi kesiminden, kimin himayesi altında olursa olsun “kadın” olarak doğmasından ötürü ezilmeye mahkûmdur. Akıllı, işini bilen kadınlar, bu durumu biraz daha az zararlı yaşamayı başarsa da, birçoğu aldatılma ve kocası tarafından en ufak hatasında kapı dışarı edilmeye kaderinin bir parçası olarak boyun eğer. Nazan’ın evliliği, somut bir örnek olarak, kocası tarafından sadece kocası istediği

ve din, evlilikte sadece erkek cinse boşanma hakkı verdiği için Nazan'ın fikri önemsenmeksizin biter.

Kadının bu ezilmişliğinin nedenselliğini oluşturan başka bir etken kadının hemcinsine karşı sergilediği tutumdur. Kadın, daha beşikteyken ona toplumdaki yeri gösterilir ve o büyüdükçe ona aşılana gelenekleri içselleştirir. Toplumun değer yargılarının ona biçtiği hayatı yaşamaya mecbur bırakılırken tercihini bu durumu bozmak yerine erkeğin koruması altında kalmaktan yana kullanır.. Erkeğin, geleneksel kurallara ve hukuksal haklara sırtını dayayıp kadının hayatına hükmedişi toplumun kadınları tarafından rahatsızlık veren bir durum olarak görülmez.. Burada kadından fiziksel olarak daha güçlü oluşunu sosyal hayata da avantaj olarak yansıtip bunu kullanan erkek bireyler kadar, kadınların da acizliğinin olduğunu söylemek mümkündür. Fiziksel zayıflığından dolayı duygusal bir koruma altına girmek ona bu durumu cazip kılan bir etken olur. Hemcinsleriyle birlik olup birey olma savaşı vermek, hiçbir zaman için kadının içinden gelen bir durum olmaz. Birçok kez hemcinsine rakip olmayı seçip ezen; ya da başına ne gelirse gelsin razı olup ezilen olmayı seçen, yine kadının kendisidir. Kadına bakışları ise hemcinsinin yanında ve karşısında olanlar olarak ikiye ayrılır. Kimisi, Hacer tipi bireyler, hemcinsini çekemez, kendisinden başka bir kadının yaşadığı güzelliğe imrenmektense kıskanıp ayağını kaydırmaya çalışır. Kimisi ise empati kurarak hemcinsini anlamaya çalışır; bunlar da Nesrin tipi kadınlardır. Bu nedendir ki kadının ezilmişliğinin, kenara itilmişliğinin nedensellikleri üzerinde dururken kadının kendine sahip çıkamayışını da göz önüne almak gerekir.

Erkeğin kadına bakışı, üçüncü bir etken olarak kadının ezilmişliğinde rol oynar. Erkek, gelenek ve yasaların ona verdiği hakları kullanmaktan geri kalmamış yıllarca kadının üstüne basıp geçmiştir. Doğasının ona verdiği fiziksel üstünlüğü ne sosyal ne de hukuksal alanda kullanmaktan geri kalmıştır. Kendini canının istediklerini yapmak konusunda sınırlamaya alışmamış olan erkek, kadını istediğinde kullanır istediğinde ondan boşanır istediğinde “ağabey”, “koca” ya da “baba” sıfatı altında onu kısıtlar; onun yaşamını dilediğince şekillendirir. Sırtını

gelenek ve yasalara dayayıp kadının hayatına hükmeder. Jale eve dönmek istediğinde namusu lekelendiği için 'babası' tarafından ele alınmaması bu durumun somut bir örneğidir.

Orhan Kemal'in "El Kızı" adlı yapıtında yansıtılan bu üç farklı kadına bakış açısı, kadının ezilmişliğini gözler önüne sermektedir. Kadın, toplumun ona dayattıklarını yaşamak zorunda bırakılmıştır. Hiçbir sosyal ve hukuksal hak sahibi olmayan kadın, erkeğin korumasına sığınma içgüdüsüyle hareket etmiş ve bu duruma karşı duramadığı için toplumda bir kimlik sahibi olmayı başaramamıştır.

3981 kelime

6- KAYNAKÇA:

Kemal, Orhan. El Kızı. İstanbul: Everest Yayınları,2012